

ГАЛАГАН С. О.

кандидат юридичних наук

УДК 343.98

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.3.2.87>

МІЖНАРОДНИЙ РОЗШУК ОСІБ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У статті здійснено комплексний аналіз нормативно-правового забезпечення та практики здійснення міжнародного розшуку осіб у кримінальному провадженні з урахуванням сучасних викликів протидії транснаціональній злочинності та зростання ролі міжнародної взаємодії правоохоронних органів. Дослідження ґрунтується на аналізі положень національного кримінального процесуального законодавства України, міжнародних договорів, актів міжнародних організацій, а також судової та правозастосовної практики, що дозволило виявити ключові проблеми правового регулювання й практичної реалізації інституту міжнародного розшуку.

На підставі узагальнення наукових підходів і практичного досвіду запропоновано авторське визначення міжнародного розшуку як регламентованого нормами національного та міжнародного права комплексу оперативно-розшукових, адміністративно-перевірочних і слідчих (розшукових) дій, що здійснюються за запитами уповноважених органів держав із використанням можливостей правоохоронних органів іноземних країн та координуються Міжнародною організацією кримінальної поліції — Інтерполом, з метою встановлення місцезнаходження осіб, оголошених у розшук. У роботі виокремлено та послідовно охарактеризовано основні етапи організації міжнародного розшуку осіб — від ухвалення процесуального рішення про розшук до інформаційної взаємодії з іноземними компетентними органами та використання каналів Інтерполу.

Доведено, що винесення постанови про оголошення особи в розшук без підтвердження публікації відповідного повідомлення через інформаційні системи Інтерполу не може розглядатися як належний доказ перебування особи в міжнародному розшуку. Така практика створює ризики порушення процесуальних прав особи, зокрема права на свободу та особисту недоторканність, а також істотно ускладнює подальше застосування екстрадиційних процедур. У зв'язку з цим обґрунтовано необхідність законодавчого врегулювання статусу міжнародно розшукуваної особи, чіткого визначення моменту набуття такого статусу та закріплення процесуальних гарантій, що сприятиме підвищенню правової визначеності, ефективності міжнародного співробітництва та якості кримінального провадження загалом.

Ключові слова: розшук, провадження, Інтерпол, екстрадиція, співробітництво, права, законодавство, процедура, статус, координація.

Galagan S. O. International search for persons in criminal proceedings

The article provides a comprehensive analysis of the regulatory framework and practical implementation of the international search for persons in criminal proceedings, taking into account contemporary challenges in combating transnational crime and the growing role of international cooperation among law enforcement authorities. The study is based on an examination of the provisions of the national criminal procedural legislation of Ukraine, international treaties, acts of international organizations, as well as judicial and law-enforcement practice, which made it

possible to identify key problems in the legal regulation and practical application of the institution of international search.

On the basis of a synthesis of scholarly approaches and practical experience, the author proposes an original definition of the international search as a set of operational-search, administrative-verification, and investigative (search) actions regulated by national and international law, *carried out upon requests of authorized state bodies with the use of the capabilities of foreign law enforcement agencies and coordinated by the International Criminal Police Organization (Interpol), with the purpose of establishing the whereabouts of persons declared wanted. The article identifies and consistently characterizes the main stages of organizing an international search for persons—from the adoption of a procedural decision to initiate the search to information exchange with foreign competent authorities and the use of Interpol channels.*

It is demonstrated that the issuance of a decision declaring a person wanted without confirmation of the publication of the relevant notice through Interpol information systems cannot be regarded as proper proof that the person is subject to an international search. Such practice creates risks of violations of procedural rights, in particular the right to liberty and personal security, and significantly complicates the subsequent application of extradition procedures. In this regard, the necessity of legislative regulation of the status of an internationally wanted person is substantiated, including a clear determination of the moment when such status is acquired and the закрєплення of procedural guarantees, which would contribute to greater legal certainty, enhanced effectiveness of international cooperation, and improvement of the overall quality of criminal proceedings.

Key words: *search, proceedings, Interpol, extradition, cooperation, rights, legislation, procedure, status, coordination.*

Постановка проблеми. Ефективне здійснення міжнародного розшуку осіб є одним із ключових елементів забезпечення невідворотності кримінальної відповідальності в умовах глобалізації та зростання транснаціональної злочинності. Незважаючи на наявність міжнародно-правових механізмів, таких як співпраця в межах Інтерполу, двосторонні та багатосторонні договори, на практиці залишаються значні прогалини у процедурному регулюванні, координації компетентних органів та забезпеченні дотримання прав розшукуваних осіб. Проблемним є також те, що відсутні чітко уніфіковані стандарти оголошення міжнародного розшуку, що призводить до різночитань, затримок і можливих зловживань. Суттєві труднощі виникають через різні підходи держав до кваліфікації злочинів, застосування екстрадиційних норм, а також через політичні та правові обмеження, які впливають на виконання міжнародних зобов'язань.

Таким чином, існує об'єктивна потреба у комплексному аналізі правової природи міжнародного розшуку, виявленні недоліків чинних процедур та розробленні пропозицій щодо підвищення їх ефективності та узгодженості з міжнародними стандартами. Це зумовлює актуальність дослідження й визначає необхідність удосконалення механізмів міжнародного співробітництва у сфері кримінальної юстиції.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Проблеми правового регулювання та практичної реалізації міжнародного розшуку осіб у кримінальному провадженні досліджуються в межах більш широкої тематики міжнародного співробітництва та транснаціональної протидії злочинності. У наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених увага зосереджується на процесуальних підставах оголошення особи в розшук, ролі національних правоохоронних органів та механізмах взаємодії з міжнародними інституціями. Зокрема, окремі аспекти міжнародного розшуку, екстрадиції та застосування каналів Міжнародної організації кримінальної поліції — Інтерполу аналізуються

у працях О. М. Бандурки, В. П. Шибіки, О. В. Капліної, І. В. Гловюк, М. А. Погорецького, Р. В. Вереша, С. С. Шелеста. Проведений огляд наукових публікацій свідчить, що попри наявність ґрунтовних теоретичних напрацювань, у доктрині кримінального процесу недостатньо системно досліджено правову природу міжнародного розшуку, його процесуальний статус, а також наслідки використання або невикористання каналів Інтерполу для прав і свобод розшукуваних осіб. Це зумовлює потребу подальшого комплексного наукового осмислення зазначеної проблематики з урахуванням сучасної судової практики, міжнародних стандартів та викликів, пов'язаних із протидією транснаціональній злочинності.

Виклад основного матеріалу. Розбудова України як демократичної, незалежної та правової держави в сучасних умовах ускладнюється низкою внутрішніх і зовнішніх викликів, серед яких особливе місце посідає зростання рівня злочинності та її трансформація під впливом глобалізаційних процесів. Сучасна злочинність характеризується високим рівнем організованості, мобільності та здатністю швидко пристосовуватися до змін у політичній, економічній і технологічній сферах. Одним із проявів цього явища є активне використання злочинцями міжнародного простору для уникнення кримінальної відповідальності – зокрема шляхом втечі за кордон. Така ситуація створює додаткові труднощі для правоохоронних органів, ускладнюючи процес притягнення винних осіб до відповідальності, а також вимагає залучення механізмів міжнародного співробітництва [2, с. 3].

Правову основу розшуку осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, становлять Конституція України, КПК України, Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», а також інші Закони та підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють діяльність органів досудового розслідування, оперативних підрозділів та міжнародне співробітництво щодо кримінального переслідування.

Конституція, як Основний Закон держави, закріплює засадничі принципи правової системи та гарантує верховенство права у всіх сферах суспільного життя. У ст. 1 визначено, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава, що підтверджує пріоритет людини, її прав і свобод як найвищої соціальної цінності. Розділ II Конституції України закріплює фундаментальні права, свободи й обов'язки людини та громадянина, які безпосередньо впливають на правові засади проведення розшукової діяльності. Відповідно до ст. 64, конституційні права і свободи людини та громадянина можуть бути обмежені лише в умовах воєнного або надзвичайного стану, в межах, необхідних для забезпечення національної безпеки, громадського порядку чи охорони здоров'я населення. Водночас навіть у цих умовах держава гарантує дотримання основоположних прав людини, зокрема заборону катувань, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність поводження чи покарання (ст. 28 Конституції України). Основним положенням є також конституційна норма про те, що права і свободи людини та громадянина захищаються судом, що визначає процесуальний характер розшукової діяльності – вона не може виходити за межі правового виміру й має здійснюватися з дотриманням принципів законності, пропорційності та поваги до людської гідності. Тобто, конституційні засади виступають нормативним фундаментом усього інституту розшуку осіб, надаючи йому правомірності та спрямованості на захист прав людини у межах кримінального провадження [6].

Окрім Конституції, правову основу розшуку складає КПК України, який визначає процесуальні форми проведення розшукових дій, зокрема оголошення особи у розшук (ст. 281, 282), а також особливості міжнародного співробітництва під час такого розшуку (глава 43, ст. ст. 565–571). Відповідно до ст. 281 КПК України, у разі якщо під час досудового розслідування місцезнаходження підозрюваного невідоме, слідчий або прокурор оголошує його розшук, про що виноситься окрема постанова, якщо досудове розслідування не зупиняється. Якщо ж приймається рішення про зупинення досудового розслідування, відповідна відмітка про оголошення розшуку зазначається у постанові про зупинення. У будь-якому випадку ці відомості підлягають внесенню до Єдиного реєстру досудових розслідувань, а здійснення розшуку може бути доручено оперативним підрозділам. Крім того, ст. 335 КПК України регламентує порядок оголошення в розшук обвинуваченого, який ухиляється від суду. У такому

випадку суд постановляє ухвалу про оголошення розшуку, а організацію її виконання доручає слідчому та/або прокурору [7]. Отже, КПК України безпосередньо визначає процесуальні аспекти розшуку учасників кримінального провадження та встановлює механізм взаємодії між процесуальними особами та оперативними підрозділами з метою встановлення місцезнаходження осіб, які переховуються від органів досудового розслідування чи суду. У системному взаємозв'язку вищезазначені нормативні акти забезпечують баланс між ефективністю кримінального переслідування та гарантіями прав людини, надаючи правовій природі розшуку законодавче підґрунтя.

Відповідно до ст. 5-1 (міжнародне співробітництво у сфері оперативно-розшукової діяльності) Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», співробітництво у сфері оперативно-розшукової діяльності між міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, державними органами, до складу яких входять оперативні підрозділи, та правоохоронними чи спеціальними службами іноземних держав, а також із міжнародними правоохоронними організаціями здійснюється на підставі національного законодавства, міжнародних договорів України, установчих актів і правил відповідних організацій, членом яких є Україна [12].

Міжнародному розшуку передуює державний (національний) розшук, тобто встановлення місцезнаходження особи в межах території України. Його ініціювання відбувається після того, як встановлено факт ухилення підозрюваного від досудового розслідування чи суду. Як вже було зазначено, відповідно до ст. 281 КПК України, рішення про оголошення розшуку може бути реалізоване в одному з двох варіантів: слідчим або прокурором виноситься окрема постанова про розшук підозрюваного; у разі зупинення досудового розслідування – окремий пункт про розшук включається до постанови про зупинення провадження. До кожної з таких постанов додаються процесуальні документи, що підтверджують законність розшукових дій: копія повідомлення про початок досудового розслідування (ст. 214 КПК України), повідомлення про підозру (ст. 277 КПК України) та ухвала про обрання запобіжного заходу (ст. 176 КПК України). Згідно з ч. 2 ст. 280 КПК України, до зупинення досудового розслідування слідчий зобов'язаний виконати всі слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, необхідні для встановлення місця перебування підозрюваного, якщо зупинення провадження обумовлене тим, що особа переховується від органів слідства або суду. Водночас, відповідно до ч. 5 тієї ж статті, після зупинення досудового розслідування проведення слідчих дій не допускається, за винятком тих, що спрямовані на встановлення місцезнаходження підозрюваного [9]. Як слушно зазначає І. В. Басиста, такий порядок є безпосереднім виконанням рішення слідчого чи слідчого судді оперативними підрозділами, які виступають єдиними виконавцями доручення [1, с. 437].

Постанова про оголошення особи в розшук має містити вичерпний обсяг відомостей, необхідних для ефективного виконання доручення: короткий виклад обставин кримінального правопорушення, його кримінально-правову кваліфікацію, дані про розшукувану особу, а також додаткову інформацію, що полегшує ідентифікацію, зокрема, зовнішні прикмети, одяг, особливі звички, соціальні зв'язки, місце роботи, можливі контакти та місця перебування, паспортні дані, фотознімки тощо [8]. Тому перед оголошенням розшуку слідчий повинен зібрати великий обсяг систематизованих відомостей про підозрюваного, до яких належать прізвище, ім'я та по батькові, час та місце народження; національність, громадянство, освіта; сімейний стан; місце постійного або тимчасового проживання; місце роботи, вид занять, спеціальність, судимість, відомості про зовнішність, особливі прикмети; коло родичів, товаришів, знайомих; фотографії та інші матеріали, які можуть сприяти розшуку.

Відомості про оголошення розшуку підозрюваного невідкладно, але не пізніше наступного дня вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Слідчий має право здійснювати розшукові дії як особисто, так і доручати їх проведення оперативним підрозділам. При цьому він не вправі визначати конкретні методи або засоби, які використовуються оперативними працівниками для виконання доручення, що узгоджується з принципом самостійності оперативно-розшукових підрозділів у межах їх компетенції [10; 13].

Аналіз нормативно-правових матеріалів, що регулюють діяльність Інтерполу в частині міжнародного розшуку осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, свідчить про наявність чіткої системи етапів організації цього процесу, спрямованої на забезпечення ефективної взаємодії між національними правоохоронними органами держав – членів Організації. Порядок ініціювання, оброблення та виконання запитів про розшук визначається Статутом Інтерполу, який за своєю міжнародно-правовою природою є видом міждержавної угоди й містить зобов'язання держав-учасниць щодо співробітництва у сфері боротьби зі злочинністю. Відповідно до його положень, Генеральний секретаріат Інтерполу підтримує постійні контакти з поліцейськими органами країн-членів, координуючи їхню діяльність з питань, пов'язаних із розшуком злочинців [4].

У межах національної юрисдикції першим етапом міжнародного розшуку є ініціювання компетентним органом (слідчим, прокурором або судом) питання про здійснення розшуку особи, яка переховується за кордоном. На практиці це відбувається шляхом направлення запиту до Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України, який виконує функції НЦБ Інтерполу. До запиту додаються необхідні матеріали кримінального провадження, зокрема копії процесуальних рішень про повідомлення особи про підозру, обрання запобіжного заходу, а також інші документи, що підтверджують наявність підстав для розшуку.

Після погодження прокурором слідчий або суд звертаються до НЦБ Інтерполу з клопотанням про публікацію міжнародного повідомлення, метою якої є встановлення реального місцезнаходження особи.

Національна поліція України направляє запит до НЦБ Інтерполу в таких випадках: наявність достовірних відомостей про виїзд розшукуваної особи за межі України, якщо її точне місцезнаходження невідоме; отримання перевіреної інформації про перебування такої особи на території певної іноземної держави; надходження запиту від іноземних правоохоронних органів – членів Інтерполу щодо осіб, які в'їхали в Україну та можуть перебувати у міжнародному розшуку [10, с. 298–299]. Після перевірки матеріалів на відповідність міжнародним стандартам НЦБ Інтерполу надсилає узгоджений запит до Генерального секретаріату для публікації міжнародного повідомлення (Notice) у глобальній базі даних Інтерполу.

Відповідно до Правил Інтерполу з обробки даних (Rules on the Processing of Data, RPD), розшук осіб поділяється на кілька основних форм міжнародних запитів (оповіщень). Для кожного виду оповіщення використовується спеціальний бланк (циркуляр), який має визначений колір і призначення. У правому верхньому куті кожного циркуляра розміщується прямокутник розміром 3,5 × 4,0 см, колір якого відповідає типу оповіщення. Найбільш відомими є оповіщення з «червоним кутом» (Red Notice). Такі оповіщення можуть бути опубліковані лише за умови, що злочин належить до категорії тяжких, а максимальне покарання за нього передбачає щонайменше два роки позбавлення волі. У випадку, коли особу розшукують для виконання вироку, строк невідбутого покарання повинен становити не менше шести місяців. Запит про публікацію «червоного повідомлення» має бути обґрунтованим і відповідати критерію міжнародної значущості, тобто становити інтерес для міжнародної поліцейської співпраці. Крім того, до запиту додаються процесуальні документи – ордер на арешт, рішення суду або інші документи, що підтверджують процесуальний статус особи [14].

Оповіщення із «синім кутом» (Blue Notice) застосовується для встановлення місцезнаходження або отримання додаткової інформації про особу, яка становить інтерес для кримінального розслідування. Такі повідомлення можуть стосуватися як підозрюваних, так і свідків чи потерпілих, за умови, що їх ідентифікаційні дані або причетність до справи підтверджені.

Із «зеленим кутом» (Green Notice) мають попереджувальний характер і використовуються для інформування держав-учасниць про осіб, чия діяльність може становити загрозу громадській безпеці. Зазвичай, вони базуються на даних попередніх судових рішень або інших достовірних джерел, що підтверджують потенційну небезпеку особи.

Оповіщення із «жовтим кутом» (Yellow Notice) видаються для розшуку зниклих безвісти осіб або для ідентифікації осіб, які не можуть надати відомості про себе. Вони застосовуються у випадках, коли поліція офіційно зареєструвала факт зникнення або виявлення невідомої особи, а наданої інформації достатньо для ідентифікації.

Із «чорним кутом» (Black Notice) використовується для ідентифікації невпізнаних трупів. До таких повідомлень обов'язково додаються відбитки пальців, ДНК-профіль та фотографія високої якості.

Оповіщення із «пурпуровим кутом» (Purple Notice) мають на меті попередження про нові способи вчинення злочинів, предмети, знаряддя або методи приховування злочинної діяльності. Вони спрямовані на обмін інформацією між державами для запобігання аналогічним злочинам у майбутньому.

Особливе значення мають оповіщення з «помаранчевим кутом» (Orange Notice), що використовуються для попередження про безпосередні загрози громадській безпеці – осіб, події або предмети, здатні спричинити серйозну шкоду життю, здоров'ю чи власності. Такі повідомлення видаються лише за наявності підтвердженої інформації про підготовку або вчинення особливо тяжких злочинів.

Згідно з Інструкцією про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол запит про публікацію оповіщення направляється уповноваженим підрозділом НЦБ Інтерполу до Генерального секретаріату за умови дотримання визначених вимог і подання необхідного пакета документів, зокрема:

- відомості, зазначені у формулярі для публікації Синього оповіщення (згідно з додатком 3 до Інструкції);
- стислий, але змістовний опис кримінального правопорушення (із зазначенням часу, місця, способу та інших істотних обставин його вчинення, обсягом до 1000 знаків у перекладі на одну з робочих мов Інтерполу);
- інформація про причетність особи до вчинення злочину, мотиви та завдану шкоду;
- завірени копії витягу з Єдиного реєстру досудових розслідувань, письмового повідомлення про підозру, обвинувального акта або іншого документа, який підтверджує процесуальний статус особи (із перекладом на одну з робочих мов Інтерполу);
- документ, що посвідчує особу або підтверджує її громадянство, а також інші відомості, необхідні для ідентифікації (наприклад, анкета для внесення інформації до Єдиного державного демографічного реєстру);
- дані про можливі варіанти транслітерації прізвища, імені, по батькові особи, їх написання іноземними мовами;
- відомості, що вказують на можливе місце перебування особи за кордоном (підтверджений факт виїзду, наявність родинних чи ділових зв'язків тощо);
- копія доручення Державній прикордонній службі України щодо інформування про перетинання особою державного кордону;
- фотозображення особи із зазначенням дати фотографування, копія дактилоскопічної картки та ДНК-профіль (за наявності).

Якщо публікація Синього оповіщення ініціюється з метою ідентифікації невстановленої особи, правоохоронні органи подають до уповноваженого підрозділу: фотозображення, відбитки пальців і долонь, ДНК-профіль (якщо наявний) та інші дані, які можуть сприяти її ідентифікації [3].

Наступним етапом організації міжнародного розшуку є здійснення відповідних дій безпосередньо Генеральним секретаріатом Інтерполу. Після отримання матеріалів від Національного центрального бюро Інтерполу Генеральний секретаріат проводить ретельну перевірку поданих документів, здійснює їх правовий аналіз і оцінку на відповідність вимогам міжнародних норм та Статуту Інтерполу. Особлива увага приділяється дотриманню статті 3 Статуту МОКП, яка забороняє організації втручатися у діяльність політичного, військового, релігійного чи расового характеру [11].

Перед публікацією міжнародного повідомлення (оповіщення) здійснюється юридична експертиза змісту запиту, що охоплює перевірку:

- наявності підстав для оголошення міжнародного розшуку;
- відповідності наданої інформації нормам міжнародного права у сфері кримінального судочинства;

- дотримання вимог конфіденційності, захисту персональних даних та прав людини.

Лише після позитивного висновку експертизи Генеральний секретаріат приймає рішення про публікацію міжнародного повідомлення, яке набуває статусу офіційного акта МОКП – Інтерпол. Після цього повідомлення розповсюджується до всіх НЦБ країн-учасниць Інтерполу каналами захищеного міжнародного зв'язку або іншим передбаченим способом, що фактично знаменує початок міжнародного розшуку конкретної особи.

Таким чином, діяльність Генерального секретаріату на цьому етапі має процесуально-гарантійний характер, оскільки саме завдяки централізованій правовій перевірці та узгодженню змісту запиту забезпечується законність, об'єктивність і міжнародна легітимність процедури розшуку.

Етап безпосереднього міжнародного розшуку охоплює комплекс дій, що здійснюються правоохоронними органами держав після отримання НЦБ повідомлення від Генерального секретаріату Інтерполу про початок розшукових заходів. Після надходження такого повідомлення НЦБ кожної країни-учасниці ухвалює самостійне рішення щодо доцільності проведення активних пошукових заходів або ж обмежується внесенням відомостей про розшукувану особу до національної бази даних. Подібна практика зумовлена тим, що держави мають різний рівень правового регулювання і власні процесуальні підходи до організації міжнародного розшуку, а відтак обсяг і форма участі у таких заходах залежать від положень їхнього національного законодавства та відомчих нормативно-правових актів. [5]. Зазвичай до переліку розшукових дій, які виконуються у межах міжнародного співробітництва, входять оперативно-розшукові, інформаційно-довідкові та адміністративно-перевірочні заходи, спрямовані на встановлення місця перебування особи, її контактів, пересування, можливих спільників або родинних зв'язків за кордоном. При цьому держави-виконавці мають діяти виключно у межах своїх повноважень і відповідно до внутрішнього права, не порушуючи гарантій недоторканності особи та міжнародних стандартів прав людини.

У разі встановлення місця перебування розшукуваної особи на території іноземної держави НЦБ Інтерполу в Україні невідкладно інформує ініціатора розшуку, а також повідомляє компетентні органи – Офіс Генерального прокурора, Головне слідче управління або Департамент карного розшуку Національної поліції України, а за потреби – інші органи відповідно до підслідності. Після отримання повідомлення про місцезнаходження особи орган-ініціатор розшуку зобов'язаний підготувати та направити обґрунтований запит про видачу (екстрадицію) особи. До запиту додаються матеріали кримінального провадження, що підтверджують правові підстави для екстрадиції, а також документи, що ідентифікують розшукувану особу.

Окрім цього, варто додати, що ефективність діяльності кримінальної поліції в частині міжнародного розшуку осіб безпосередньо залежить від рівня організаційної спроможності та ресурсного забезпечення Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України. В умовах воєнного стану цей підрозділ відіграє ключову роль у координації міжнародних пошукових ініціатив, забезпеченні комунікації з Генеральним секретаріатом Інтерполу, а також у взаємодії з компетентними органами іноземних держав у питаннях екстрадиції та ідентифікації осіб, причетних до вчинення тяжких і особливо тяжких злочинів. В умовах збройної агресії російської федерації особливої актуальності набуває оперативність і технологічна спроможність міжнародного розшуку. Тому одним із першочергових напрямів удосконалення діяльності кримінальної поліції є підсилення аналітичного та технічного потенціалу Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва. Йдеться про модернізацію інформаційно-комунікаційних систем, які забезпечують інтеграцію національних обліків із базами даних Інтерполу, Європолу та інших

партнерських структур. Використання сучасних цифрових технологій, зокрема систем автоматизованої ідентифікації осіб за біометричними параметрами (AFIS, DNA-Profiling), штучного інтелекту для аналізу великих масивів інформації та геоаналітичних інструментів, дозволить значно підвищити ефективність міжнародних розшукових операцій. Водночас потребує посилення інституційна взаємодія між кримінальною поліцією, Службою безпеки України, Державною прикордонною службою та Офісом Генерального прокурора. Спільне використання міжнародних каналів Інтерполу, Європолу й інформаційної платформи I-24/7 повинно здійснюватися на єдиних стандартах інформаційної безпеки та правового захисту персональних даних. Необхідним є також розширення практики створення спільних міжнародних слідчих груп (JITs). Суттєвим напрямом розвитку міжнародного розшуку є удосконалення нормативно-правового регулювання. Чинне законодавство України не містить комплексного визначення порядку оголошення та реалізації міжнародного розшуку осіб, що призводить до різнотлумачень у слідчій та судовій практиці. Доцільним є доповнення Кримінального процесуального кодексу України окремими нормами, які б регламентували алгоритм взаємодії слідчого, прокурора та оперативного підрозділу під час ініціювання розшуку каналами Інтерполу, визначали перелік документів, що додаються до запиту, та порядок фіксації факту публікації міжнародного повідомлення (Red Notice, Blue Notice тощо). Не менш важливим є підвищення рівня професійної підготовки працівників правоохоронних органів, безпосередньо залучених до міжнародного розшуку. Зокрема, необхідно посилити навчальні програми щодо правил Інтерполу з обробки даних, механізмів обміну інформацією, процедур видачі оповіщень різних типів («червоних», «синіх», «зелених» тощо), а також питань міжнародного права у сфері прав людини. Поглиблення знань щодо етичних, правових і технічних аспектів міжнародної поліцейської діяльності сприятиме підвищенню ефективності виконання запитів, скороченню строків розшуку та мінімізації випадків неправомірного обмеження прав осіб. Окремо слід підкреслити, що в умовах воєнного стану розшук осіб, причетних до злочинів проти миру і безпеки людства набуває особливого міжнародного виміру. Участь правоохоронців України у таких процесах має не лише правовий, а й репутаційний ефект, адже підтверджує спроможність держави реалізовувати принцип невідворотності покарання навіть у надзвичайних умовах.

Висновки. З'ясовано, що міжнародний розшук у кримінальному провадженні спрямований на забезпечення невідворотності кримінальної відповідальності та ефективне функціонування системи правосуддя. Встановлено, що його зміст полягає у здійсненні комплексу узгоджених оперативно-розшукових, адміністративних і процесуальних дій, які координуються каналами Інтерполу для встановлення місцезнаходження осіб, що переходять від слідства чи суду. Аналіз практики засвідчив, що відсутність законодавчого визначення поняття «міжнародний розшук» та чітких процедурних правил створює ризики формального підходу, порушення прав і свобод людини й ускладнення екстрадиційних процедур. З метою усунення правової невизначеності та забезпечення єдиних стандартів дій компетентних органів запропоновано законодавче закріплення процесуальної форми міжнародного розшуку в окремій статті КПК України («Міжнародний розшук особи»), із визначенням підстав, порядку ініціювання, документального підтвердження факту публікації повідомлення в системі Інтерполу («Red Notice»), а також умов припинення розшуку. Окрім того, доцільним є оновлення Інструкції про порядок використання інформаційної системи Інтерполу, що має передбачати деталізований алгоритм взаємодії між правоохоронними органами України.

Список використаної література:

1. Басиста І. В. Прийняття і виконання процесуальних рішень слідчого на стадії досудового розслідування: теоретичні і практичні проблеми: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2013. 533 с.

2. Басиста І. В., Галаган В. І., Калачова О. М., Максимів Л. В. Міжнародний розшук та видача особи, яка вчинила кримінальне правопорушення: навч. посіб. Київ: Інфор.-видав. відділ УкрДГРІ, 2016. 277 с.
3. Інструкція про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол : наказ МВС України від 17 серп. 2020 р. № 613. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-20>
4. Калганова О. А., Недбайло В. В. Особливості міжнародного розшуку підозрюваного за умови спеціального кримінального провадження. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2017. Вип. 4–5 (8–9). С. 167–171.
5. Калиновський О. В., Йовенко І. І. Особливості взаємодії органів внутрішніх справ України та іноземних держав щодо розшуку підозрюваних (обвинувачених). *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013. № 2 (30). С. 18–26.
6. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
7. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
8. Кузьмічов В. С., Черноус Ю. М. Розслідування злочинів: міжнародне і національне законодавство: теорія і практика: навч. посіб. Київ: КНТ, 2008. 448 с.
9. Лобойко Л. М. Кримінальний процес: навч. посіб. Київ: Істина, 2014. 366 с.
10. Мазурок О. Я. Взаємодія слідчого з оперативними підрозділами під час розслідування фактів безвісного зникнення особи. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 1 (7). С. 121–124.
11. Паніотов С. К. Правові та організаційно-тактичні основи взаємодії правоохоронних органів каналами Інтерполу. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 9. С. 167–170.
12. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>
13. Черноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів: монограф. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. 491 с.
14. Rules on the Processing of Data (RPD). Adopted by the General Assembly of INTERPOL on 30 November 2012. – Entry into force 1 July 2012. As amended by the General Assembly in 2019. Lyon: General Secretariat of INTERPOL. Articles 83–96. URL: <https://www.interpol.int/en/Who-we-are/Legal-framework/Rules>

